

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วคาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรม การถือคุณ หน้าที่กษะ ให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็น ความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรมซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาค้นด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่าง หลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคน ไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่ง เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายมากขึ้น มีการสังเคราะห์บทเรียน จากการปฏิบัติจริง นำมาจัดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางใน หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น รวมทั้งจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เข้มข้นยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 6-11)

หลักสูตรจึงเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ในการกำหนดหลักสูตรนั้น และในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ข้อมูลข่าวสารวิชาการต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลให้สังคมต้องเตรียมคนให้รู้ทันการเปลี่ยนแปลงตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตรวมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการเตรียมคนให้มีลักษณะดังกล่าวนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมมามุ่งเน้นการจัดการศึกษาด้วยการพัฒนาหลักสูตรที่ชุมชนมีส่วนร่วมและยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ (ชวลิต ชูกำแหง, 2551, หน้า 16)

สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการติดตามประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษามีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนได้อย่างเป็นสุขและดำรงไว้ ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอัน มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและได้สนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ระบุว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการกำหนดหลักสูตรแกนกลาง โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตรให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จัก เลือกรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2548, หน้า 13-17)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงนับได้ว่า เป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมการศึกษาในทุกระบบ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีทักษะในการประกอบอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในท้องถิ่น เข้าถึงประชาชนหรือผู้เรียนได้สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ม่มีระบบหรือมีขั้นตอนที่ยุกยากสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและ

ตลอดเวลา อีกทั้งสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้วยังเป็นรูปแบบและนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 5) และที่สำคัญวิถีชีวิตที่ชาวจีนฉลาด ปรากฏในรูปของภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบความรู้สำคัญส่วนหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนในชาติ ได้เรียนรู้ถึงความยิ่งใหญ่และควรค่าแห่งความภูมิใจเป็นฐานแห่งวิถีคิดและจุดรวมของจิตสำนึกทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวชุมชน และประเทศชาติจึงจำเป็นต้องนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูสืบสานต่ออย่างยั่งยืน จากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปว่าการพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตนานาประการ การพัฒนาคนหรือการศึกษาโดยรวม ก็เป็นไปตามแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาคนต่อจากนี้ไปได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมไทย การนำภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนหรือการปฏิรูปการศึกษา จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา (นิคม ชมพูลง, 2548, หน้า 3-4)

การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของสถานศึกษาดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะต้องเป็นตัวกลางในด้านการประสานความร่วมมือกับโรงเรียน และชุมชน ในการร่วมกันคิดและจัดทำกรอบหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อกำหนดให้มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น พัฒนาตนและท้องถิ่น สังคมของตนเองได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี, 2552, หน้า 1) การพัฒนาหลักสูตรในท้องถิ่นในระดับโรงเรียนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษาจะต้องตระหนักในความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพราะการวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำข้อค้นพบมาแก้ไขปัญหา และนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี, 2552, หน้า 17)

ในการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ในโรงเรียนสามารถจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่น และตามความสามารถความต้องการของผู้เรียน ซึ่งหลักการฝึกอบรมวิชาชีพจะคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และทักษะที่ได้รับจากการทำงานในอาชีพ การฝึกอบรมจะเป็นการต่อยอดความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาความชำนาญเฉพาะทางในวิชาชีพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2552, หน้า 2) และการฝึกอบรมเป็น

กระบวนการที่ประกอบด้วยกิจกรรมในระยะสั้นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และความชำนาญในการปฏิบัติงาน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่ยาวนาน เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถฝึกปฏิบัติในเรื่องที่เข้ารับการอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการอบรมที่จัดขึ้น (กริช อัมโภชน์, 2549, หน้า 2)

ในการศึกษาค้นคว้าแนวทางการปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยได้สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีประชาชนกลุ่มหนึ่งประกอบอาชีพ ทำขนมจีนบ้านไร่จำหน่าย ซึ่งมีรสชาติดีและมีวิธีการทำที่เป็นเอกลักษณ์สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งขนมจีนมีประวัติความเป็นมา ดังที่สมหวัง จินจรรยา (2557) ได้เล่าว่า ขนมจีนน่าจะมาจากคำว่า ชะนอมจิน คนอมจิน หรือหะนอมจิน ในภาษารามัญ หมายถึง ของกินที่ตม้สุข อาจเป็นไปได้ว่า คนไทยรับเอาคำนี้มาใช้แล้วลากเสียงให้ยาวออกไปว่าขนมจีน ขนมจีนเป็นอาหารที่อยู่ในความนิยมรับประทานของคนไทยมาแต่โบราณกาล เป็นอาหารพื้นบ้านที่มีทุกภาคทุกพื้นที่ มีชื่อเรียกต่างกันไป ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก เรียกขนมจีน ภาคเหนือเรียกขนมจีนว่าขนมเส้น ภาคอีสานเรียกข้าวปุ้น แต่ก็คือเส้นขนมจีนเหมือนกัน ลักษณะของขนมจีนคือ ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ลักษณะเป็นเส้นกลมๆ ยาวสีขาว ปรกติจับเป็นหัวๆ รับประทานกับแกงที่มีลักษณะเป็นน้ำขลุกขลิก สำหรับคุณค่าทางโภชนาการจากขนมจีนนั้น จะได้คาร์โบไฮเดรตจากเส้นขนมจีน ส่วนคุณค่าอื่นๆนั้นก็มาจากน้ำยาที่เลือกรับประทานกับเส้นขนมจีน ได้แก่ น้ำยาปลา น้ำยากะทิ น้ำยาแกงเขียวหวาน และผักที่เป็นเครื่องเคียง ซึ่งทำให้ผู้ที่รับประทานได้สารอาหารครบ 5 หมู่ โดยเส้นขนมจีนนั้นจะมีสองแบบคือ ขนมจีนแป้งหมัก และขนมจีนเส้นสด ขนมจีนแป้งหมักจะมีความเหนียวนุ่ม มีกลิ่นแป้งหมัก และมีสีเหลืองคล้ำ ส่วนขนมจีนเส้นสดนั้นใช้เวลาแช่ข้าวสาลีลง เส้นขนมจีนจึงนุ่มเหนียวไม่เท่าขนมจีนแป้งหมัก ซึ่งขนมจีนบ้านไร่เป็นแบบแป้งหมัก ที่สำคัญคือใช้ข้าวไร่ของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ทำเป็นตัวแป้งที่ใช้หมัก มีเอกลักษณ์ คือ มีลักษณะเส้นเหนียวนุ่ม ไม่ขาดเป็นท่อน มีกลิ่นหอมแป้งหมัก สามารถเก็บไว้ได้นาน และไม่มีปัญหาว่ารับประทานแล้วจะทำให้เกิดอาการปวดท้อง ไม่เสีง่ายเมื่อเจออากาศร้อน

จากอาชีพความเป็นมาของขนมจีน ที่ชาวบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้ทำขาย ถือได้ว่าขนมจีนของชาวบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณค่าในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจและเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะทำการอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้ อีกทั้งเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ ที่สามารถสนองตอบกับชีวิตของผู้เรียนได้ โดยการเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีประโยชน์ต่อท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนฝึกรอบม การทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากยังไม่มีหลักสูตรที่เป็นตำราให้กับโรงเรียนมาก่อน และเพื่อเป็นการฝึกรอบมให้แก่ผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะพื้นฐานเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพที่ตนสนใจ เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน การประกอบอาชีพและวัฒนธรรม เป็นการช่วยเผยแพร่และชี้ให้เห็น

ประโยชน์ของการอนุรักษ์และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของผู้เรียนในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย หรือกลุ่มผู้สนใจในหลักสูตรฝึกอบรม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ดังนี้
 - 2.1 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจิ้นบ้านไร่ ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม
 - 2.2 ศึกษาทักษะปฏิบัติการการทำขนมจิ้นบ้านไร่
 - 2.3 ศึกษาเจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม การทำขนมจิ้นบ้านไร่

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
2. นักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมได้แนวทางในการประกอบอาชีพ
3. โรงเรียนสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้
4. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา ระยะเวลา และเนื้อหา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในโรงเรียนบ้านไร่วิทยา อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 6 ห้องเรียน 502 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยการสุ่มนักเรียน 1 ห้องเรียน ได้ห้องมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 มีนักเรียน จำนวน 40 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่

2.2 ตัวแปรตาม คือ

- 1) ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่
- 2) ทักษะปฏิบัติการทำขนมจีนบ้านไร่
- 3) เจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่

3. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการทดลองหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ใช้ระยะเวลา 2 วัน จำนวน 13 ชั่วโมง

4. เนื้อหาของหลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย

- 4.1 ความรู้ทั่วไปของขนมจีน
- 4.2 วิธีการทำขนมจีนบ้านไร่
- 4.3 การคิดราคาต้นทุนการผลิต การจัดจำหน่าย
- 4.4 การทำขนมจีนแบบเส้นสมุนไพร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่เป็นกระบวนการจัดทำมวลประสบการณ์ในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติเพื่อนำไปพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดมีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โครงสร้าง ขอบข่ายของเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แนวทางการจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การทำขนมจีนบ้านไร่

ขนมจีนบ้านไร่ หมายถึง อาหารมีลักษณะเป็นเส้นสีขาว กลมๆ คล้ายเส้นหมี่ ทำจากแป้งข้าวเจ้าที่มาจากกระบวนการปลูกแบบข้าวไร่ ของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งมีวิธีการทำโดยนำแป้งข้าวเจ้ามาแช่น้ำให้นิ่มนำไปโม่ ทำการหมัก นำมานวดและนำบีบเพื่อทำให้เป็นเส้นขนมจีนพร้อมต้มในน้ำร้อนเดือด ล้างด้วยน้ำสะอาด และนำเส้นไปจิบเป็นจิบลงภาชนะ

ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ การคิดราคาต้นทุนการผลิต การจัดจำหน่าย การทำขนมจีนแบบเส้นสมุนไพรที่ได้จากหลักสูตรการฝึกอบรม การทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจีนบ้านไร่ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะในตัวของผู้เรียน ซึ่งได้ประสบการณ์จากหลักสูตรฝึกอบรม การทำขนมจีนบ้านไร่ และได้จากการปฏิบัติจนมีเกิดทักษะในการทำขนมจีนบ้านไร่ ได้อย่างชำนาญ ถูกต้อง โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ซึ่งวัดผลจากการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 2) การหมักข้าว 3) การบดข้าว และกรองข้าว 4) การนอนแป้ง และการทับแป้ง 5) การต้มหรือการนึ่งแป้ง 6) การนวดแป้ง การกรอง 7) การโรยเส้น 8) การทำให้เย็นและจับเส้น 9) ผลงานสำเร็จ 10) การเก็บทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่

เจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกทางอารมณ์ในลักษณะพอใจ ชื่นชม ยินดี สนใจ เห็นคุณค่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม การทำขนมจีนบ้านไร่ ซึ่งได้จากการประเมินด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ที่เข้ารับการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรพบว่า ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.1) ได้เสนอแนวคิดและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรว่า ในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรที่โรงเรียนควรแสวงหา 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ 4) จะประเมินผลประสิทธิภาพการเรียนอย่างไรจึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และ ทาบ (Taba, 1962, p.12) ได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตร เป็น 7 ขั้นตอนได้แก่ 1) ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ สืบหาสภาพปัญหา ความจำเป็นต่างๆ ของสังคมผู้เรียน 2) กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน หลังจากศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ 3) เลือกเนื้อหาสาระ 4) รวบรวมเนื้อหาสาระที่คัดเลือกมาจัดลำดับ 5) ครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 6) จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง 7) กำหนดสิ่งที่จะ

ประเมินและวิธีการประเมิน เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1981, pp. 4-5) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาตัวแปรต่างๆ จากภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน สังคม ธรรมชาติของการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากร ความสะดวกสบายในการพัฒนาหลักสูตร และคำแนะนำจากผู้ประกอบอาชีพ 2) กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537, หน้า 23-25) กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการใช้หลักสูตรและการสอนไว้ 3) ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร และ 4) ขั้นตรวจสอบของกระบวนการใช้หลักสูตร กรมวิชาการ (2540, หน้า 11) กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษา สำรวจปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยหลักสูตร และสภาพการใช้หลักสูตร 3) ศึกษาแนวคิด รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรูปแบบหลักสูตร 4) ยกร่างหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ ตลอดจน หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร 5) กำหนดวัตถุประสงค์และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา 6) กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผล 7) จัดทำเอกสารการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 8) ทดลอง และประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขจากผลการทดลอง 9) ประกาศใช้หลักสูตรทั่วประเทศ 10) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร เครือวัลย์ ลีมอภิชิต (2531, หน้า 64) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการ ดังนี้คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา และเทคนิคการฝึกอบรมและพัฒนา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผลหลักสูตร และนอกจากนี้ กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 313) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 1) การศึกษาตัวแปรต่างๆ จากภายนอก ซึ่งได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน สังคม ธรรมชาติของการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากร และคำแนะนำจากผู้ประกอบอาชีพ 2) กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอวิธีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษามีดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย 2) โครงสร้างของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) หน่วยการเรียนรู้และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้มีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ 1) หัวเรื่องหรือชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2) มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด 3) สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) ชิ้นงานหรือภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ 6) การประเมินผล นอกจากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงข้างต้น การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ยังมีผู้เสนองานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ เช่น รายงานผลการวิจัย ฉลองชัย ข้องหลิม (2548, หน้า9) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคนิคการสอนกีฬาฟุตบอลสำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) สำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการและความจำเป็น 2) การสร้าง

หลักสูตรโดยการยกร่างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุง นอกจากนี้ พระโสภะ สืบปัญหา (2550, หน้า 10) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร จากการศึกษาขั้นตอน เอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาข้างต้นเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตร ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษา และผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น มาสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

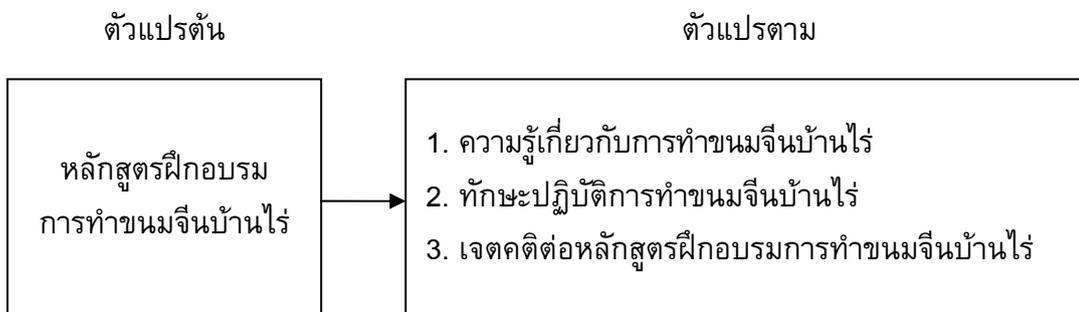
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบ

แนวคิดในการวิจัย ปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจิ้นบ้านไร่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังฝึกอบรมตามหลักสูตรการทำขนมจิ้นบ้านไร่ สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม